

Ručni sat s datumima

vasilije radikić

»A najvažnije burazeru Pero da ti napišem za sat s datumima. Radi ko da ništa nije ni bilo vidićeš i ti. Komšiluk ne vjeruje dolaze pa se čude. Ne znaš koliko je milo majci veli to je neko znamenje i sudbina.«

Umro otac. Došli Bocikići da prave sanduk. Snijeli smo s tavana daske — sve rastovače bez dagme i biljega — oni najbolje preko avlije, pa svojoj kući. Odniješe. Ja i burazor Pero uzlovičereni, ni riječ da rekne. A i šta smo mi onda bili, dečaci, istom prvu vizitu imali, vojsku služili tek poslije.

Uzbunjeni poslije očeve smrti, došli da oremo Bakmaču, pa još nevični, oplazamo, kvarimo oranje. Na međi stoji Svjetozar Baščalović. Maše držalicom. Deder, lopovi, i lopovski sinovi, za ovaj kruščić ne zadirite — ovdje je međa. A kruščić dva fata u našoj Bakmači. Zaorete i dalje, obadvojici glave odrubim ko pjecovcima. Matori pas — biva pokojni otac — je tolke godine otunivio među.

Burazor Pero ublijedio, stoji, gleda u me. Meni se steglo grlo, a damani tuku, ko da ću isplodirati. Nije to samo zbog zemlje, već uvreda. Majka čula galamu, dotrčala, veli, pustite. Ote nam Svjetozar dva fata Bakmače, velko je to na onoj duljini.

I još na oca potvorio da je pomico među. Pa sav svijet zna koliko je pokojni otac bio narafan i mek čovjek, koliko nije volio tude. Amidža Cviko, očevo rođeni brat — jerbo mu je Jevrem polubrat — vječito je zbog toga oca ismijavao i imetiro. Najviše što otac nije pio ni išo u birtiju, nit ga je ko čuo da suje. A cigaru polovi na troje. U čaršiji, pazarnim danom, svi odu u gostionu na ručak, naruče pečenja i pive, a otac izvadi iz torbe provu, slaninu i luk. Sjedne negdje u kraj na kamen, kako drvo, i jede. Nije to što on tvrdi, i neće u gostionu, imamo mi društva, već sramoti svu našu fameliju, Pištaloviće, zaviče amidža Cviko.

Danas, ako nisi galantan, ako ne potrošiš, ne priznaje te niko. U pravu je amidža Cviko, počne i burazor Pero.

Drugi su imetirali kako otac štediti marvu. Otac nije volio tuć volove u zaprezi, ni nama to nije dao. Vele da je samo jednom udario vola, i to šešikom. A amidža Cviko dodaje: nije šešikom, već muštikom. Veli da je on oca gledao kako se upregao s volovima u jaram i vuk'o plug. Svijet se smije. S njima i burazor Pero.

Pero je bio na zaradi, na gračevskoj testi tuć'o kamen, kad me otac povede u našu šumu, Mirovanje. Evo, veli, po ovoj jaruzi, u pravcu one divije jabuke i onog šupljeg graba, pa na onaj brijest je međa između našeg tala i Cvikinog. Poslije me odvede u Papratište, i tu mi pokaza kud je međa. Ja treb'o ići u Bijelu Rijeku, s Mastalovićima da lovim ribu na koševu, pa mi dojadilo kako otac polako pokazuje sve one međaše, svako drvo i kamen. I jest spetljan čovjek, nije čudo što ga amidža Cviko nako imetira, pokazuje mi ovo, hoće da ja pamtim kud je međa, mjesto njega. Kad, domalo otac umrije. Meni puče pred očima.

A Cviko doveo radnike s motorkom, siječe našu šumu. Amidža, zaviče, otac mi je pred smrt pokazivo kud je međa, siječeš u našem. Da, ne petljaj, ja da ne znam. Samo ti obaraj, manu na rezače. Uze nam tolka najbolja drveta.

Skolio svijet sa sviju strana — ja i Pero se pribili jedan uz drugog ko nikad prije. Takođe vrijeđi vako. Ti si spetljan, isti otac. Prođe nas svijet. Kupuju traktore, a mi se s volovima matežemo. Odo ja u Njemačku. Ti napazi majku, i ne daj da se zemlja uparlož. A ja ću stvoriti zalike da postignemo što treba: novu kuću, štalu i traktor. Tako i učinimo.

Piše Pero iz Njemačke: Burazoru Petko, gledaj šta radiš, nemoj da se domaćinstvo unazađuje, ja ću donijeti lijepu zaliku, trgnućemo se. Ima Svabo marki ko na gori lista — ne žali — treba izmamiti što više dok se ne sjete, jer je navalio Jugović vam govjeću na zelenu detelinu.

Pero dođe iz Njemačke na odmor su dva nabijena kufera, svega i svačega u njima, najviše raznog alata. Za mene donio ručni sat. Evo, veli, to se nikad ne navija, brojke same izlijeću, a pokazuje i datume. Ko da me sunce ogrija. Baš me obradova tim satom. Naročito za datume. Šta puta, vako u ovoj pustinji, zaboravim koji je datum. Da učitelj ne pravi velki banket za novu godinu, rećemo, ne bih uvijek znao ni da se godina promijenila. Imo sam ranije jedan sat, roskop, kupio ga u vojski od jednog fazana navadnog na piće pojevtino. Kad stane, ja ga navijem ofrlje, prema suncu il' đacima. Al' to nesigurno, naročito đaci: džaba je što njih puste iz škole tačno, u minut, kad oni završuju putom, ne žure kući. Nisam se mog'o u taj sat pouzdat ako ranim na voz il' treba da se javim u opštinu na poziv.

A s ovim šatom bez navijanja zgodno. U po dana, u po noći — pogledaš: on radi, tjera svoje, brojke se zamjenjuju. Mlogo mi se dop'o. Pišem Peri u Njemačku kako ga se uvijek mlogo sjećam čim pogledam u sat za vrijeme.

Kad radim — tu se zna, što gođ je tačno, to je i osjetljivo, pricizno — skinem sat s ruke, ostavim, da se ne ošteti. Uveče, metnem sat sporem kreveta na stolić. Zaviče majka, kad bi ti, veli, mene čuv'o ko taj sat, živila bih sto godina.

Došlo vrijeme da orem Bakmaču. Znam tu pogan, plug samo poskakuje, ruke da iskoče iz ramena — nije to za sat s datumima. Škodilo bi mu. Skinem ga i metnem pod torbu s ljebom na kraj njive. Ponekad, stanem, odem, pogledam kol'ko je sati, da znam kad ću volove odmoriti, napojiti. Tamo, oko torbe, ima prosutih mrva ljeba i sira, masne artije, pa se povadzan vrljaju vrane. Ključaju. Bojim se da ne izvuku ručak iz torbe, pa stalno motrim. Jednom povirim — vrane mlogo uzgraktale — vidim

nešto ključaju i itaju, a to svjetluca. Izvukle sat. Alaknem i potrićim, uz put se firaznem jednim busenom, i tu napravim najveću grešku: vidim gdje vrana skopa ono svjetlucavo i iznad samog oranja, da je jedva možeš razlikovat od brazde, poleće ukoso niz Bakmaču. I za tren mi se izgubi iz vida. Prevrći, gledaj oko torbe, džaba. Nema sata.

O tome je poslije u selu dosta šege i zajebećije izvođeno. Vele da ja od onda stalno varijebam po šumi vrane, ne bi l' spazio onu što nosi sat. Vele da sam ja jedini čovjek što je vrane unapređivao, pa sad i one znaju tačno vrijeme ti kad će šta da krađu.

Na ljeto doš'o opet burazor iz Njemačke na odmor, pa ko uzinad, prvo: deder, da vidim kako radi sat, je l' tačan, da uporedimo vrijeme. Nemam kud — da lažem, svijet će mu reć — već kako je bilo. On, ko ne vjeruje kad mu ja rekoh za vrane. Vidi, ne šalim se, pa mi svetu nedilju i crkvena vrata. On trune i kosti ostavlja po njemačkim kanalima, a ja se vamo zajebećam da mi vrana odnese nešto tako skupocjeno. Drugi svijet ne da vrani da odnese ni jajčani mućak, a ja sam pustio sat, i to s datumima, koji samo gospoda i školovani nose. Nek zapamtim kad će mi drugi put donijet nešto iz inostranstva. Kome je on, veli, povjerio imanje i domaćinstvo. Vidi on koliko je sati: sve što rmbajuć po Njemačkoj donese, vamo će sporem mene propast.

Ele, burazor se mlogo durno; ja šutim, nemam šta da kažem, jerbo i jest u pravu.

Tako i taj odmor zadrleženo prođe. Burazor namuvan ode u Njemačku. Dugo ga nema da se javi. Meni nelagodno. Dalek je put, svašta u svijetu — eto jednom i pisme. Danusmo dušom majka i ja: živ je i zdrav, a ljutnja će se zaboravit. Piše: on ima namjeru da pravi sebi novu kuću, pa će od sad sam raspolagat svojom zaradom, a neće se miješat u ono što mi privrijedimo od zemlje, to je naše. I javlja da se on misli naskoro ženit, begenisala ga jedna, radi odavno u Njemačkoj i ima na knjižici nekije pedeset iljada marki. Po narodnosti je Sokica i druge vjere, al' pristaje sve kako burazor hoće, a kad se uzmu, daje mu da raspolaze markama potpuno.

Za novu godinu, burazor opet dođe, veli, on bi u katastar i opštinu, pa da podijelimo imanje. S čuvenim klekarskim majstorima Gulom, Vejdom i Jovanom naredi i kuću. Izabra plac na Mramorku, prima putu, tako da se naša stara kuća neće otuda ni viditi.

Predurasmo i to. Majci žao što se dijelimo, plače. Na proljeće ja opet orem Bakmaču — a s Mramorka dopire galama i alabuka. Sjatilo se majstora, radnika i pomoćnika — sve osjetilo paru, al' se vidi da će i velka zgrada biti. Škola, a ne kuća. Na dugu danu, nako za plugom — a Bakmača se, dao bog, protegla, nigdje joj kraja, ko da stalno stojiš na istom mjestu — svašta premišljam. Vidi, kako se to sve odjednom okrenu između mene i burazora, kako smo sad doleko jedan od drugog ko nebo i zemlja. Negdje se prekinulo i ne dā se sastaviti. A moglo je i drukčije ispast. Moglo je, kako smo počeli, sve zajednički. Kuću bi pravili zajedno, velku, il' dvije kuće; ja bih se založio, pazio, ne bi majstori vako odnosili ko sad kad ih niko ne nagleda. Al', eto, sve se porbka.

Tako premišljam, pa i ne gledam dobro po onom oranju — odjednom ko da nešto zasja u razorici. Zaigra mi srce, nesvesno oknem, zaustavim volove. Gledam, a ne vjerujem, čudo. Sat. Sat s datumima, što mi je burazor Pero poklonio. Izorah. Očistim ga od zemlje, ispirim prašinu. Pogledam, one brojke iskaču, nije stao. Pritisnem drugi šarafčić: ukaza se datum. Vrana ga, znači, ispustila na oranje, zatrp se bio u zemlju, al' radio neprestalno. Iskakale brojke, mijenjale se datumi. Vrijeme išlo. Metnem sat s datumima na ruku. Porano se otkanim od oranja. Napišem uveče burazoru pismo, ujutru ga sam odnesem na poštu. Nisam smio da pošaljem pismo po đacima ko dosad, djeca su, mogu sataraniti negdje.